

דף טז

'אדרבה מסיפא דקתני מה' זבחים אפילו בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת שמע מינה לא קיבלה מיניה...'. תימה, מה סתירה יש בין הרישא לסיפא, הלא הרישא מדגישה 'מזבח אחד... בחמשה תמחויין', משמע דוקא משום שהכל זבח אחד לכך חייב אחת, ואילו בסיפא מדובר על חמשה זבחים;

–
'ולולי דמסתפינא הוה אמינא דטעות-סופר נפל בספרים', וצריך לגרוס גם ברישא 'חמש חתיכות מחמשה זבחים, ואפילו מה' תמחויין'.

וכן יש להוכיח מלשון הרמב"ם (שגגות ו) שהביא דין זה של האוכל מה' זבחים ומה' תמחויין, והלא אין דרכו של הרמב"ם להוסיף מה שאינו מפורש בגמרא – אלא משמע שהיה גורס כן בברייתא זו (שפת אמת).

'היכי דמי ה' מעילות? אמר שמואל: כאותה ששנינו חמשה דברים בעולה מצטרפין, הבשר והחלב והיין... חזקיה אמר: כגון שאכל מה' אברים. ריש לקיש אמר...'. פירוש: חמשה תמחויין אלו שאמרנו, היכי דמי, האם אפילו כשכולם טעמם זהה אלא שבושלו בחמשה כלים? – ואמרו שאין הדבר כן אלא רק כאשר טעמם שונה. ופרשו החכמים אופנים שונים לכך, מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. וצריך עיון מדוע הרמב"ם סתם 'חמשה תמחויין' ולא פירש חילוקי הטעמים המבוארים בגמרא (עפ"י אביר יעקב. וכן תמהו על הרמב"ם בחק-נתן ובלקוטי-הלכות).

יש מי שכתב שכל אמורא הוסיף חדוש דין על חברו, ויתכן וחלוקים לדינא; האם רק מינים שונים ממש מחלקים, או אף חמשה אברים של בהמה, או אפילו מיני עצמות שבאותו אבר כגון הכתף, או אפילו אותו סוג בשר במיני קדרה שונים, או אפילו רק בטעמים שונים (עפ"י ערוך לנר).

'חמשה דברים בעולה מצטרפין, הבשר והחלב והסולת והיין והשמן'. אף על פי שאכלים ומשקים שיעורם אינו זהה, וכלל הוא בידינו כל שאין שיעורם שוה אין מצטרפים – זהו רק בדרך שתייה, אבל בדרך אכילה, כגון ששרה פתו ביין – שיעורו בכזית (תוס' זבחים קט. וע"ע שפת אמת מעילה טו:). עוד אפשר שנחשב שיעורם שוה, שהרי רביעית לכשיקרוש יעמוד על כזית, כמו שאמרו בגמרא (קרון אורה שם. ואולם לטאר הלכות אוכלים ומשקים אינם מצטרפים – כדמשמע במשנה שם יז: וצ"ע).

'אמר לי, הבא על הקטנות יוכיח שאין בה אלא אוהרה אחת...'. יש שכתבו להוכיח מכאן שהקטן לאו בר אוהרה הוא כלל [עכ"פ מן התורה], ולא רק פטור מעונש. וכבר נשאו ונתנו בדבר בספרי האחרונים מכמה סוגיות – ע' במובא בסנהדרין נה ובריש חולין.

(ע"ב) רב חסדא אמר: זדון שבת ושגגת מלאכות אפילו רבי עקיבא סבירא ליה דכגופין דמיין. והדיוק שדייק רבה מן המשנה שמשמע שאינו חייב על אותה מלאכה שעשאה בשתי שבתות – פרש רש"י שרב חסדא אינו מדייק כן אלא מפרש חייב על כל מלאכה ומלאכה של כל שבת ושבת. ויש מפרשים שרב חסדא לא אמר שהשבתות נחשבות כגופים מוחלקים אלא בשעשה מלאכות שונות, אפילו הן מעין מלאכה אחת, אבל באותה מלאכה ממש שעשאה בשתי שבתות – אף לרב חסדא אינו חייב אלא אחת. ובכך מתיישב הדיוק מן המשנה.

ואכן כך מבואר מדברי הרמב"ם (שגגות ז,ח) שפסק שהשבתות כגופין דמיין, אבל רק במלאכות כעין מלאכה אחת ולא באותה מלאכה ממש שחזר ועשאה בשבת אחרת. ולפי המתבאר מובן מאין מקור דבריו, לפי שפסק כרב חסדא (עפ"י אור שמח [וע"ש לענין שתי אותיות]). ובלח"מ תמה על דברי הרמב"ם, וכן בשפ"א. וע"ע בספר ערוך לנר).

וטעם הדבר יש לבאר, לפי שאין השבתות כגופין מוחלקין ממש [והראיה, שבשגגת שבת וזדון מלאכות, אם עשה חצי מלאכה בשבת זו והשלימה לשבת האחרת – חייב חטאת, ואילו היו השבתות כגופי מלאכה שונים לא היה חייב כלום שהרי זה כעשה שני חצאי מלאכות שונות, וכדלהלן], ואין מועיל חילוק השבתות אלא לענין מלאכות המשונות זו מזו, ואעפ"י שהן מעין מלאכה אחת, אבל במלאכה אחת ממש – אין לחלקן (עפ"י שבט הלוי ח"ג מ,ה).

ראה בספר 'אביר יעקב' באור כל מהלך הסוגיא בפרוטרוט [אמרתי לבאר כל הסוגיא זו מרישא לסיפא למען ירוץ הקורא בה ולהקל מעלי גם כן ממני כשאחזור בע"ה למהדר תלמודאי בלא נדר...]. וכן ראה בהרחבה בבאור הסברות והטעמים, בספר חדושים ובאורים (ג,כ-כג).

*

'... והכל מטעם הנ"ל, ששורשה העליון של התורה הקדושה היא מעל כל העולמות כולם... שעל ידי עסק התורה כראוי הוא מעורר שרשה העליון, להאציל ולהשפיע שפעת אור עליון וקדושה על העולמות כולם, ורשפיה רשפי אשם שלהבת נורא לגרש ולכלות כל הטומאות והזוהמות שגרם במעשיו בכל העולמות להתקדש ולהאיר עוד בקדושה עליונה להתקשר יחד אחד בחבירו, וכל הפגמים מתמלאים וכל הקלקולים נתקנים וכל ההריסות מתבנים, והשמחה וחדותא יתירתא ואור העליון מתרבה בכל העולמות.

וגם כי ידוע שכל דבר אינו נתקן אלא בשרשו העליון, וכל אחד מישראל שורש העליון של נשמתו הוא מאות אחת מהתורה הקדושה, לכן כל פגמי הנפש החוטאת נתקנים ונמתקים בשרשם בתורה הקדושה על ידי העסק בה כראוי.

וכמו שאמר הכתוב תורת ה' תמימה משיבת נפש – שאף אם כבר נכרתה הנפש משורשה ח"ו ותרד פלאים בעמקי מצולות הרע ח"ו, התורה הקדושה שעוסק בה היא מקימה ומוציאה ממסגרים ומשיבה אותה להתקשר כבתחילה וביתרון אור התורה"ק'. וזה שאמרו בפרק קמא דתענית (ז). תניא ר' בנאה אומר: כל העוסק בתורה לשמה תורתו נעשית לו סם חיים... ולכן תקנו הראשונים ז"ל נוסח הוידי עפ"י סדר הכ"ב אותיות – כדי לעורר שרש העליון של נפשו אשר היא מקושרת ונאחזת בתורה"ק לטהרה ולקדשה' (מתוך נפש החיים ד,לב).

וכן מובא בשמו בלקוטי עץ החיים (ה), שתיקון לכתר (וי"ג: לכחות) הנפש – בתורה. וע' גם בפתיחה למסכת.

דף יז

והא דתניא חייב – בשגגת שבת וזדון מלאכות (דשבתות כגופין דמיין) דקסבר אין ידיעה לחצי שיעור'. יש לעיין מה טעם אין אומרים כאן שבתות כגופין מוחלקין דמיין, וכאילו עשה שני חצאי